

ב"ה

פרשת ויקהל פקודי

סותר על מנת לבנות "באותו מקום"

ישנה רשימה מדברי כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר... על מאורע שאירע עם כבוד קדושת אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו עדן, – שבעת שהמלוכה דרשה שיעשו שינויים בעניני רבנות ובעניני חינוך, דיבר בפרהסיא באסיפה שהיו נוכחים בה באי-כח הממשלה, והתחלת הדיבור היה:

לא מרצוננו גלינו מארץ ישראל, ולא בכחותינו אנו נשוב לארץ ישראל. אבינו מלכנו הגלנו כו', והוא יתברך יגאלנו כו'.

ומסיים, שרק גופותינו ניתנו בגלות, אך לא נשמותינו, שעליהם אין בעלות לאף אחד, ולכן, בכל הקשור לעניני תורה ומצוות אין להתחשב כלל בענין הגלות, וכשם שבזמן שיד ישראל תקיפה הרי בודאי שלא היו משנים דבר בעניני הדת, כמו כן אין לוותר לדרישת הממשלה לעשות שינויים שהם נגד הדת.

ולכאורה אינו מובן: תחילת דברי אדמו"ר נשמתו עדן "לא מרצוננו גלינו כו' אבינו מלכנו הגלנו" - **נוגעים** הם להמשך וסיום הענין, כי, מאחר **שהקב"ה** הגלה אותנו, הרי רק בו תלוי הדבר, והוא הקובע מה נמסר לגלות ומה לא נמסר לגלות, וכיון שרק את הגוף שלח הקב"ה לגלות, אבל את הנשמה לא שלח הקב"ה לגלות, הרי מעצמו מובן שההגבלות של הגלות אינם חלים על הנשמה.

...אבל אינו מובן: לשם מה מוסיף אדמו"ר נשמתו עדן "לא בכחותינו אנו נשוב לארץ ישראל"? – בודאי שכן הוא האמת, ואמת לאמיתו, אבל, לכאורה אין זה נוגע להענין המדובר כאן?

ויובן בהקדם מה שמצינו גבי מלאכות שבת, שחייבים רק על מלאכה שענינה תיקון, מה שאין כן אם נעשה על ידה קלקול!¹

¹ שבת קה, ב. רמב"ם הל' שבת פ"א ה"ז-ח.

- וטעם הדבר, לפי שבפעולה כזו לא היתה תועלת במשכן, ולכן אינה חשובה מלאכה אפילו בעובדין דחול. כלומר: כל המציאות של "רשות" נלקחת מעולם הקדושה, ולכן, כאשר בעולם הקדושה אין לזה מציאות, אי אפשר שתהיה לזה מציאות בעולם הרשות. -

אלא אם כן הקלקול הוא על מנת לתקן, כמו סותר על מנת לבנות, דכיון שאינו יכול לבנות אלא אם כן יסתור תחילה את הדבר הבלתי-רצוי או את הבנין הקודם, הרי סתירה זו אינה קלקול, אלא תיקון.

ובענין זה סבירא ליה לרבי יוסי² ש"סותר על מנת לבנות במקומו הוי סותר, סותר על מנת לבנות **שלא במקומו** לא הוי סותר".

כלומר: כדי שפעולת הסתירה (שמצד עצמה היא קלקול) תחשב לתיקון (כיון שהכוונה היא על מנת לבנות), בהכרח שהתיקון יהיה **באותו מקום** שבו נעשה הקלקול, וכאשר מתקן במקום אחר, אין זה מתקן את הקלקול שנעשה במקום הסתירה, ובמילא אין הסתירה נחשבת למלאכה שחייבים עליה. ולכן סבירא ליה לרבי יוסי שיש להתחשב לא רק בפעולת האדם בעשיית המלאכה, אלא גם **בהמקום** שבו נעשית המלאכה, וכיון שמתחשבים עם המקום, צריך להיות התיקון **באותו מקום** שבו היה הקלקול.

ופריך בגמרא: "מכדי כל מלאכות ילפינן להו ממשכן, והתם סותר על מנת לבנות **שלא במקומו** הוא", "שהיו סותרים אותו בחניה זו ונוסעים למקום אחר וחונים וחוזרים ומקימין אותו?"

ומשני: "שאני התם, כיון דכתיב³ על פי ה' יחנו, כסותר על מנת לבנות במקומו דמי".

והביאור בזה בפשטות – כפירוש רבינו חננאל – דכיון ש"על פי ה' יחנו", "ויתכן שיאמר להם שובו חנו במקום שסרתם, כסותר על מנת לבנות דמי".

ואינו מובן: הרי בכל המסעות שנימנו בפרשת מסעי, לא מצינו אף פעם שהשם יתברך צוה לחזור ולבנות באותו מקום שבו היתה הסתירה?

ואפילו אילו היתה מציאות כזו⁴, לא יתכן שיהיו חייבים על סתירה זו – דכיון שבעת הסתירה היה תמיד ספק היכן יהיה הבנין, במקום הסתירה או במקום אחר, הרי לא שייך שתהיה אלא **התראת ספק**, שאין

² שם לא, ב ובפרש".

³ בהעלותך ט, יח-כג. וראה עירובין נה, ב.

חייבים עליה⁵, או לאידך, שמזה נלמד שיהיו חייבים גם על התראת ספק, כיון שרק באופן כזה היתה יכולה להיות במשכן המציאות של סותר על מנת לבנות!?

ויש לומר ההסברה בתירוץ הגמרא "כיון דכתיב על פי ה' יחנו, כסותר על מנת לבנות במקומו דמי" – שכיון שהסתירה (יסעו) והבנין (יחנו) הם על פי ה', היינו, שהסתירה והבנין הם לא מצד המקום ולא מצד האדם, אלא מצד ציווי ה', הרי זה שולל את החילוקים בענין המקום, כיון שכל מקום שבו נמצאים הרי זה "בי גזא דרחמנא"⁶, שיש בו ציווי ה', שהוא למעלה מן המקום, ובמילא, בטלים כל החילוקים שמצד המקום.

על פי זה יש לבאר את ההוספה בדברי אדמו"ר נשמתו עדן – "לא בכחותינו אנו נשוב לארץ ישראל!":

אילו השיבה מן הגלות לארץ ישראל היתה נמסרת לרצונו של אדם, כך, שכאשר יהודים מתאספים יחדיו, ומצרפים אליהם כמה גוים, ומחליטים שעכשיו מספיק כבר להיות בגלות, ועוד לפני שמתקנים את "מפני" חטאינו" רוצים לבטל את ה"גלינו מארצנו", בגלל שכך החליטו עשרה או כמה עשיריות בני-אדם – נמצא שגם הבעלות על הגלות נמסרה לרצונו של אדם, שהרי ברצונו תלוי הדבר אם להמצא שם זמן ארוך יותר או קצר יותר.

ועל זה באה מסירת המודעה – שכללות ענין הגלות, הן הסתירה והן הבנין, הן הנסיעה לגלות והן החנייה לאחרי הגלות, הוא "על פי ה'", ובמילא, הרי זה ברשותו ובבעלותו של הקב"ה, וכיון שהקב"ה הוא למעלה מן המקום, הרי גם כאשר נמצאים בזמן הגלות יוצאים מהחילוקים שבענין המקום.

כלומר: גם כאשר בני ישראל נוסעים בגלות, נמצאים הם באותו מקום שממנו היתה היציאה לגלות – שזהו המעמד ומצב שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים, קודם החורבן והגלות, וכפי שראו במוחש באופן נסי שבקדש הקדשים לא היה מציאות המקום תופס מקום כלל – "מקום ארון אינו מן המדה"⁷, וכמו כן עתה, שמצד נשמתו יכול יהודי להעמיד את עצמו במעמד ומצב היותר נעלה – כמו בקדש הקדשים (במקום) ביום הכיפורים (בזמן), בעת העבודה המיוחדת ד"עצומו של יום" – עבודת הקטורת!

והיכולת לזה היא – מצד זה שכללות ענין הגלות הוא "על פי ה'", בשתי התנועות, הן בהסתירה והן בהבנין.

קטע משיחת יום א' פ' פנחס, י"ג תמוז, רשימת השומעם בלתי מוגה.

תו"מ ה'תשט"ו ח"ב ע' 182

⁴ ראה פרש"י חוקת כא, ד. פינחס כו, יג. עקב יו"ד, ו.

⁵ ראה אנציק' תלמודית (כרך יא) ערך התראת ספק (ע' שטו ואילך). וש"נ.

⁶ חולין קלט, א. וש"נ.

⁷ יומא כא, טע"א. וש"נ.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"י הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחי
שלמה נחמ"ה, צבייה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה